

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

โดยทั่วไปแล้วชุมชนเก่าที่มีความเจริญ มักมีแนวโน้มในการพัฒนาสู่ความเป็นเมือง (Urbanization) แต่ถ้าหากไม่มีการวางแผนการจัดการที่ดี ก็จะส่งผลให้เกิดผลทางลบ เนื่องจาก การเพิ่มขึ้นของประชากร รูปแบบ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ที่จะถูกเปลี่ยนไปตามกลไกของ สิ่งแวดล้อมของสังคม ผนวกกับระบบสาธาณูปโภค สาธาณูปการ ขึ้นพื้นฐานของชุมชนเก่า มิได้มีเพียงพอต่อประชากรที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงส่งผลให้เกิด ความทรุดโทรมของสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน ประชากรเริ่มย้ายถิ่นฐาน จนทำให้ชุมชนเก่าถูกทิ้งร้างในที่สุด ส่งผลเสียทางเศรษฐกิจ ทั้งใน ระดับภูมิภาค และมหภาค ซึ่งชุมชนเก่าในเอเชียส่วนใหญ่ตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ รวมถึงชุมชน เก่าสามชุก

จากความสำคัญที่กล่าวมาถือเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดการอนุรักษ์ ซึ่งโดยทั่วไปมี หลักที่ต้องพิจารณาในการอนุรักษ์ 2 ข้อหลัก คือ 1) พิจารณาทางด้านกายภาพ โดยพิจารณาที่ คุณภาพของพื้นที่ และ 2) ด้านความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ ทางศูนย์ศึกษาว่าด้วยเรื่อง การสงวนรักษาและการบูรณะทรัพย์สินทางวัฒนธรรมระดับนานาชาติ (International Centre for the Study of Preservation and Restoration of Cultural Property หรือ ICCROM) ซึ่งประเทศไทยก็ เป็นหนึ่งในภาคีสมาชิกด้วย ได้มีการจัดทำหลักการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ในเอเชีย ขึ้นมาโดยกำหนดไว้ 4 ประเด็นหลัก ในการพิจารณาการจัดการเมืองประวัติศาสตร์ในระดับสากล คือ 1. ด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อเมือง 2. คุณลักษณะของเมือง ประวัติศาสตร์ที่ดึงดูดผู้มาเยือนและผู้อาศัย 3. กลไกในการพัฒนาเมืองที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อ เมืองประวัติศาสตร์ และ 4. วิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาเมืองกับมรดกทางวัฒนธรรม

ด้วยสภาพปัญหาและแนวคิดที่กล่าวมา ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรนำหลักการบริหารจัดการ เมืองประวัติศาสตร์ในเอเชียมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา โดยได้พิจารณาชุมชนตลาดเก่าสามชุก อำเภอ สามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกรณีศึกษา เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการด้านการ อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองไทยหรือในชุมชนสามชุกเอง จึงนำ 4 ประเด็นหลักในการ บริหารจัดการชุมชนประวัติศาสตร์ในเอเชียมาทำการเปรียบเทียบหาข้อจำกัดของการบริหารจัดการ และอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งศึกษา ถึงโอกาสภายในพื้นที่ในการจัดการอนุรักษ์ชุมชน ในส่วนของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ และเพื่อเป็นการสนองต่อ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ของ

ไทยที่ได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์สร้างความเชื่อมโยงการพัฒนาชนบทและเมืองให้สัมพันธ์กันอย่างเกื้อกูลและเกิดความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนและประชาชน ควบคู่กับการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนาให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายและแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ ตามเกณฑ์ของ ICCROM กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตลาดเก่าสามชุก
3. เพื่อศึกษาข้อจำกัดและโอกาสในการอนุรักษ์ชุมชนตามแนวทางการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ในเอเชีย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนและประชาชนในพื้นที่ที่ศึกษา
4. เพื่อสรุปความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในพื้นที่ศึกษา และเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติในการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ในบริบทของชุมชนสามชุกและชุมชนอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน หรืออื่นๆ ได้

1.3 ขอบเขตการศึกษา

แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาดังนี้

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา คือ ศึกษาพื้นที่ชุมชนตลาดเก่าสามชุก จำนวน 284 หลังคาเรือนหรือ 284 คูหา ที่ตั้งพื้นที่ศึกษา ตำบลสามชุก อำเภอสสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี มีทั้งหมด 4 ซอย พื้นที่โดยประมาณ 12.13 ไร่ (www.PointAsia.com online 22/06/2550)

ภาพที่ 1.1 แสดงขอบเขตและตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ศึกษา

ที่มา : www.PointAsia.com online 22/06/2550

- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษาแบ่งประเด็นต่างๆ ตามหลักการพิจารณาฯ ดังนี้
  - 2.1) ด้านการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อเมือง
  - 2.2) คุณค่าหรือลักษณะของเมืองประวัติศาสตร์ที่ดึงดูดผู้มาเยือนและผู้อาศัย
  - 2.3) กลไกในการพัฒนาเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเมืองประวัติศาสตร์ และ
  - 2.4) วิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาเมืองกับมรดกทางวัฒนธรรมของเมือง

1.4 วิธีการดำเนินการศึกษาและขั้นตอนการดำเนินงาน

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอบเขตทางด้านเนื้อหา สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้ดังนี้

- 1) แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ชุมชน
- 2) ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักการพิจารณาการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ในเอเชีย
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการกำหนดประเด็นการพิจารณาจากการทบทวนวรรณกรรมในแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาข้อจำกัดในการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์หาข้อจำกัดในการบริหารจัดการและโอกาสในการอนุรักษ์และจัดการเมืองประวัติศาสตร์ของส่วนบริหารท้องถิ่นและกลุ่มประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ศึกษา โดยใช้การเปรียบเทียบหรืออ้างอิงหลักเกณฑ์การพิจารณาความพอเพียงหรือข้อจำกัดทางการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ในเอเชีย ตามที่ Herbert Stovel ได้สรุปไว้ ซึ่งประกอบด้วย 12 ข้อพิจารณา จาก 4 ประเด็น ตามที่ได้มีการทบทวนวรรณกรรม และเพื่อที่จะนำผลที่ได้มาประกอบการวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีด้านอื่นๆ ตามที่กล่าวในแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในข้างต้น และรวมถึงการพิจารณาแนวทางด้านนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งประเด็นในการศึกษาใช้การกำหนดตาม หลักการพิจารณาการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ในเอเชีย 4 ประเด็น คือ

- 1) ด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อเมือง
- 2) ลักษณะคุณค่าของเมืองประวัติศาสตร์ที่ดึงดูดผู้มาเยือนและผู้อาศัย
- 3) กลไกในการพัฒนาเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเมืองประวัติศาสตร์
- 4) วิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาเมืองกับมรดกทางวัฒนธรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ และเอกสารจากหน่วยงานราชการต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาถึงข้อมูลด้านนโยบายแผนพัฒนาของเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน ประชาชน และหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยการออกสำรวจภาคสนาม บันทึกข้อมูลโดยการสังเกต ออกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์หน่วยงานเทศบาล องค์กรชุมชน และองค์กรอิสระที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ตามแนวทางหลักการพิจารณาการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ของเอเชีย และพิจารณาถึงโอกาสของชุมชนพื้นที่ศึกษา โดยใช้การสำมะโน (Census) สำหรับกลุ่มประชากรภายในพื้นที่ศึกษา และทำการสุ่มเก็บแบบสอบถามสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่ศึกษา และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยโปรแกรม SPSS

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ทั้งในพื้นที่ศึกษา และพื้นที่อื่นๆ ได้ใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดผลยั่งยืนต่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองต่อไป
- 2) เพื่อผลที่ได้จะเป็นแนวทางใช้ในการส่งเสริมและเผยแพร่ ความรู้ เกี่ยวกับการการอนุรักษ์ชุมชนด้วยหลักการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์มากขึ้น
- 3) ผู้ที่มีความสนใจหรือองค์กรที่สนใจสามารถนำกรณีศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ชุมชนอื่นๆ ที่เหมาะสมได้อันจะเป็นประโยชน์ต่อไปในการบริหารจัดการเมืองหรือชุมชนท้องถิ่นที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์